

Riktlinjer för ämnen på forskarnivå vid fakulteten för humanvetenskap

dnr MIUN 2019/2479

Fastställda av humanvetenskapliga fakultetsnämnden att gälla fr.o.m.
den 1 juli 2011. Reviderad av fakultetsnämnden 2019-12-12, 2020-12-16,
2023-10-11.

Allmänt

Ansvar för utbildning på forskarnivå är vid Mittuniversitetet placerat hos fakultetsnämnderna. Det åligger därmed fakultetsnämnden för humanvetenskap att inom sitt ansvarsområde fastställa ämnen i vilka utbildning på forskarnivå får anordnas. Till denna uppgift hör att både inrätta, följa upp och lägga ned ämnen efter fastställda kriterier, samt att uppmuntra ämnen på avancerad nivå till att utveckla sådan utbildning när förutsättningar för detta finns.

Vid den humanvetenskapliga fakulteten finns idag tolv ämnen som har medgivits rätt att bedriva utbildning på forskarnivå: engelska, företagsekonomi, historia, hälsovetenskap, litteraturvetenskap, omvårdnad, pedagogik, psykologi, socialt arbete, sociologi, statsvetenskap, och turismvetenskap. Inför framtiden betonar statsmakterna vikten av större, starkare och mera sammanhållna forskningsmiljöer, tydligare profilering, och vidareutveckling av redan starka profiler, något som skall ses i perspektiv av att fakultetens egen ekonomi samtidigt sätter ganska snäva gränser för inrättandet av nya ämnen. Detta sammantaget talar för en konsolidering av verksamheten. Mittuniversitetet måste därför framgent koncentrera sina satsningar till ett jämförelsevis litet antal ämnen på forskarnivå, i första hand sådana där det redan finns en livskraftig miljö för dylik utbildning. Samtidigt är kontinuerlig förnyelse av verksamheten betydelsefull, varvid det gäller att nå en balans mellan nydanande inslag och starka miljöer för kunskapsbyggande.

Inrättande av ämnen på forskarnivå, och inriktningar av ämnen på forskarnivå

Vid inrättande av utbildning på forskarnivå bör det enskilda ämnet utgöra basen. Detta är en viktig förutsättning för ett starkt samband mellan forskning och utbildning. Härigenom ges lärosätet goda möjligheter att arbeta aktivt för att mångvetenskapliga projekt och program skall kunna initieras och utvecklas. Fakultetsnämndens ambition i detta sammanhang är att utbildning på forskarnivå skall kunna genomföras långsiktigt och med hög kvalitet, där både söktryck och genomströmning ligger i nivå med jämförbara lärosäten i landet.

Ett ämne för utbildning på forskarnivå kan ha olika karaktär. Det är upp till ämnet att beskriva ämnet och dess gemensamma kärna avseende innehåll och form för utbildningen. Ibland finns skäl att ett ämne indelas i inriktningar. Det är därför viktigt att tydliggöra hur ämnet och eventuella inriktningar avgränsas och förhåller sig till varandra. Det är också viktigt att i beskrivningen av eventuella inriktningar redogöra för hur man uppfyller de bedömningskriterier som fastställts.

För varje ämne där utbildning på forskarnivå anordnas skall det finnas en allmän studieplan. Den skall ange följande: det huvudsakliga innehållet i utbildningen, krav på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. (HF 6 kap. 27 §)

I de allmänna studieplanerna vid fakulteten för humanvetenskap skall följande uppgifter anges:

- Beskrivning av ämnet, ev. inriktningar och avgränsningar
- det centrala innehållet i utbildningen, och i förekommande fall de kurser och moment som är obligatorisk för densamma,
- den huvudsakliga uppläggnings av utbildningen,
- de krav på förkunskaper och andra villkor, utöver grundläggande behörighet, som gäller för att bli antagen till utbildningen (s.k. särskild behörighet),

- vad som vid antagning till utbildningen gäller avseende de bedömningsgrunder som skall tillämpas vid prövningen av de sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen,
- de examinationstillfällena och -former som ingår i utbildningen,
- vad som gäller för möjligheten att avsluta en del av utbildningen med licentiat-examen.

Fakultetsnämnden fastställer ämnen på forskarnivå under förutsättning att gällande kriterier uppfylls och att det ekonomiska läget så tillåter. Utöver dessa krav skall även universitetets lokala föreskrifter och fakultetsnämndens strategi för utbildning på forskarnivå beaktas.

När ett nytt ämne skall prövas utser fakultetsnämnden en granskningsgrupp som får i uppgift att ansvara för bedömningsarbetet. Granskningsgruppen skall bestå av tre ledamöter, varav en utses till ordförande. En av ledamöterna skall vara verksam som ledamot i Rådet för utbildning på forskarnivå vid Mittuniversitetet, medan två av ledamöterna skall rekryteras från det berörda ämnet vid andra lärosäten. Under hela granskningsförfarandet skall ordföranden hålla nära kontakt med den institution där det sökande ämnet finns. Nämnda institution bekostar ledamöternas arvoden, resekostnader, med mera.

När en ny inriktning inom ett forskarutbildningsämne ska prövas utser fakultetsnämnden en granskningsgrupp i likhet med ovan. En av ledamöterna ska vara förtrogen med den sökta inriktningen.

Om kriterierna för att få bedriva utbildning på forskarnivå i ett ämne inte längre är uppfyllda, och om det finns risk för att situationen kan bli bestående under en längre tid, skall fakultetsnämnden utreda frågan om att avveckla ämnet på denna nivå.

Bedömningsgrunder

Följande kriterier skall beaktas vid prövning av ett ämnes rätt att få bedriva utbildning på forskarnivå:

- Handledarkompetens
  - Minst tre handledarkompetenta personer i ämnet, dvs minst en professor samt docenter med handledarutbildning, alla tillsvidareanställda.
  - I varje inriktning inom ett ämne ska det finnas minst två handledarkompetenta tillsvidareanställda personer, varav minst en professor
- Forskningsmiljö
  - Utöver det antal som krävs för handledarkompetens enligt ovan, krävs ett kollegium av ytterligare vetenskapligt kompetenta lärare i ämnet och ev. inriktningar
  - Kvalificerad forskning
    - Publikationsaktivitet
    - Extern finansiering
- Fungerande högre seminarium
- Samverkan
  - Avseende forskning inom lärosätet, med andra lärosäten nationellt och internationellt
  - Avseende forskarutbildning, t ex samordning av kurser, forskarskolor, etc.
  - Med omgivande samhälle

- Infrastruktur – undervisningslokaler, bibliotek, forskningsutrustning, datorer, teknisk och administrativ expertis
- Arbetsmiljö
  - Lika villkor/jämställdhet beaktas och införlivas i forskarutbildningen
  - Ett gott arbetsklimat som karakteriseras av öppenhet och tolerans
- Anknnytning till utbildning på grund- och avancerad nivå ○ Magisterutbildning i relevant/-a ämnen
  - Omfattande grundutbildning
  - Utbildning på grund- och/eller avancerad nivå för vilket det är särskilt viktigt med forskningsanknytning, t ex professionsutbildningar

För samtliga punkter ska en bedömning göras med ett framtidsperspektiv om minst fem år framåt i tiden.

Ansökan

Ansökan om rätt att bedriva utbildning på forskarnivå inom ett ämne eller en inriktning, inklusive studieplan och övrig dokumentation, utarbetas av företrädare för det aktuella ämnet, och lämnas till prefekten vid berörd institution för tillstyrkande. Ansökan skall dessförinnan ha behandlats av ämneskollegiet. Rör det sig om en ny inriktning ska även forskarkollegiet i det berörda ämnet behandla ansökan.

Ansökan skall innehålla följande:

- En beskrivning av ämnet, dess avgränsningar och eventuella inriktningar
- Allmän studieplan för utbildning i ämnet på forskarnivå
- En tänkt kursstruktur och seminarieverksamhet
- Protokoll från ämneskollegium / + ev. forskarkollegium.
- Ämnets Strategi för Forskning och Utbildning
- Ett dokument som redogör för följande punkter – utvecklingen de senaste tre åren, nuläge, samt en prognos minst fem år framåt i tiden.
  - Handledarkompetens ○ Forskningsmiljö ○ Samverkan
  - Infrastruktur – undervisningslokaler, bibliotek, forskningsutrustning, datorer, teknisk och administrativ expertis
  - Arbetsmiljö, inklusive arbete med lika villkor/jämställdhet ○ Anknnytning till grundutbildningen.

Därtill ska framställningen kompletteras med faktaunderlag avseende de senaste tre åren för handledarkompetens, övrig vetenskaplig kompetens, publikationer, externa medel, seminarieverksamhet, grundutbildning.

Arbetsgång

Följande arbetsgång tillämpas i samband med ansökan om inrättande av ämne på forskarnivå eller inrättande av ny inriktning i befintligt ämne:

- Företrädare för den tilltänkta utbildningen kontaktar dekanen för samtal om planerna för uppbyggnad, samverkan med andra ämnen, finansiering, m.m.
- Ansökan, inklusive ovan beskrivna bilagor, ställs till fakultetsnämnden och inlämnas till fakultetskansliet.
- Fakultetsnämnden beslutar om och hur ämnet eller inriktningen skall granskas, och utser ledamöter i en granskningsgrupp.
- Forskarutbildningsrådet bereder ärendet och ansvarar därvid för kontakterna med granskningsgruppen.
- Granskningsgruppen lämnar sin samlade bedömning till forskarutbildningsrådet, vilket i sin tur lämnar förslag till beslut till fakultetsnämnden.
- Fakultetsnämnden tar ställning till ämnets eller inriktningens samlade förutsättningar för att bedriva utbildning på forskarnivå och fattar därefter beslut i ärendet.

Kvalitetsuppföljning

För att upprätthålla en god kvalitet i utbildningen på forskarnivå skall en regelbunden uppföljning av alla utbildningar på forskarnivå genomföras. Rådet för utbildning på forskarnivå ansvarar för att så sker. Uppföljning sker med olika periodicitet för olika delar av forskarutbildningen. Exempelvis sker uppföljning av progression på årsbasis. Med jämna mellanrum skall en mer genomgripande genomlysning ske med hjälp av externa granskare och med utgångspunkt i riktlinjer som utarbetats av UKÄ. Formerna för fakultetens kvalitetsuppföljningsplan redovisas i separat dokument.

Nedläggning av ämne eller inriktning på forskarnivå

Uppföljning av ämnen med utbildning på forskarnivå skall ske regelbundet (se separat kvalitetsuppföljningsmodell). De olika formerna för uppföljning är viktiga delar i kvalitetsarbetet och kommer att vara avgörande för fakultetsnämndens bedömning av ett forskarutbildningsämnes fortsatta livskraft.

Det viktigaste kriteriet här är handledarkompetensen, och prognos avseende denna minst fem år framåt i tiden. Ett annat kriterium är forskningsmiljön i övrigt, avseende vetenskaplig kompetens och forskningsaktivitet (publikationer och forskningsfinansiering) samt utbildningsmiljö i form av kurs- och seminarieverksamhet. Även här ska ett framtidsperspektiv om minst fem år anläggas. Ett tredje viktigt kriterium är den arbetsmiljö som erbjuds de forskarstuderande. Om en undermålig arbetsmiljö inte kan förväntas komma att åtgärdas inom rimlig tid bör ämnets utbildning på forskarnivå läggas ned.

I de fall en uppföljning har gjorts av rådet för utbildning på forskarnivå och det finns frågetecken kring ett ämne eller inriktning kommer rådet att kalla ansvariga för utbildningen för att klargöra detta. I ett första skede kommer rådet att besluta om vilka åtgärder som ämnet måste göra och när de skall vara åtgärdade. Det är möjligt att rådet under denna tid belägger ämnet eller inriktningen med antagningsstopp. Om problemen inte är åtgärdade inom beslutad tid (och det inte finns rimliga förklaringar till detta) kommer rådet att föra frågan vidare till fakultetsnämnden för beslut om eventuell nedläggning.

Rådet har av fakultetsnämnden delegerats ett kontinuerligt ansvar för utbildningen på forskarnivå. Detta innebär att om problem uppdagas vid andra tillfällen än vid uppföljningen av ett ämne kommer rådet att påbörja en granskning av verksamheten med möjlighet till samma påföljder som beskrivs ovan.